

DEN ALLMÄNNA MENINGEN OCH RIKSUPPGIFTERNA

Av direktör KARL WISTRAND, Stockholm

ATT Sveriges internationella läge undergått en oerhörd förändring sedan det andra världskrigets utbrott är en redan banal sanning. Den förskjutning som inträffat har framkallat djupgående förändringar i svensk uppfattning om vad tiden kräver i fråga om försvarsåtgärder och inre sammanhållning. Den svenska folksjälen har reagerat snabbare än vad pessimisterna vågat hoppas. Vårt land står nu rustat med medel att hävda sin frihet och sitt oberoende av en helt annan art än dem, som voro för handen vid krigets utbrott. Tecknen på återfall i tidigare mentalitet äro obetydliga, även om de icke helt kunna förbises och under inga omständigheter böra lämnas utan observation. Svenska folket står fast sammanslutet och i stort sett enigt i gemensam vård av folkets livsuppgifter genom samfälliga offer och ansträngningar.

Uttrycket för denna beslutsamma enighet gav den svenska högerens ledare vid förra årets majdemonstration, då han liknade vårt folk vid igelkotten, som i farans stund rullat ihop sig med taggarna vända mot vem det vara månne. Han gav en bild, som väckte allmän återklang, och ingen politisk kliché har under senare tid blivit mera flitigt använd och, vad mera är, uppskattad inom alla läger. Den var av bestickande art, betingad som den var av känsloläget och den politiska situationen, sådana de då tedde sig. Som ett uttryck för vår beslutsamma hållning gent emot inkräktare har den icke förlorat något av betydelsefull innebörd; fattas emellertid dess betydelse på ett sådant sätt, att vårt folk skulle kunna i längden intaga en hoprullad ställning i den kamp, där hela Europas öde avgöres, däri våra närmaste frändefolk redan indragits och av vars utgång även vår framtid beror, är den farligt vilseledande. Det kan aldrig vara en svensk ståndpunkt att som ideal uppställa en passiv hållning i fråga om tillvaratagandet av våra egna livsintressen.

Vi ha icke heller när det gällt handelsförbindelserna intagit denna ståndpunkt. Det har också på ett för utomstående betraktare överraskande sätt visat sig möjligt för oss att möta de svårigheter, som handelsspärren medfört. Man har inrättat sig efter ett läge, som visserligen är mindre fördelaktigt än det tidigare,

men som ändock medgivit vårt folk att bättre än de flesta avvärja de försörjningssvårigheter, som ett modernt stormaktskrig alltid medför för såväl de direkt inbegripna som de utomstående.

Även politiskt har Sveriges regering väl hävdad den kurs, som en överväldigande svensk folkopinion önskar se förverkligad. Uppgiften att med bibehållen heder bevara vår integritet och frihet har fullföljts utan biavsikter och trots alla svårigheter. Att detta kunnat ske sammanhänger i hög grad med samlingstankens snabba genombrytande i folkopinionen; varje tvivelaktigt ideologiskt arv från fordom, som kunnat hindra en klok och avvägd svensk realpolitik, har hastigt smultit bort under det dubbla inflytandet av ett obönhörligt utrikes händelseförlopp och svenska strömningar av helt annan natur än de gamla partidogmatiska.

Höstens val gav ett utslag, som med rätta måste tolkas som ett förtroendevotum för just denna huvudlinje i svensk politik.

Med utgångspunkt i denna samling har dock Sveriges statsledning allt fortfarande andra uppgifter att fullfölja för tryggheten av vårt lands framtid. Sverige är och förblir allt fortfarande Nordens huvudstat och de nordiska intressena måste alltid komma att här söka sitt centrum. Det vore en fåvitsk tanke, om man någonstades i utlandet skulle tro sig kunna utgå ifrån, att det överhuvud i vårt land skulle finnas kretsar, vilka kunde ställa sig likgiltiga för nordiska länders framtid. Nu mera än någonsin måste en svensk regering till allvarlig prövning upptaga varje åtgärd, som kan vara ägnad att tjäna Nordens gemensamma intressen och därmed även Sveriges egna. Läget är dock genom sammanstötande ogynnsamma omständigheter mera komplicerat än någonsin, och intressekonflikter finnas, som i dagens situation äro ytterst svåra, kanske omöjliga att överbygga. Det kan dock icke hjälpas, här måste på ett eller annat sätt sökas en lösning, som bär framtidens signum. Vårt land måste söka vägarna att genom en klokt förmedlande och utjämnande politik skapa förutsättningar för den förbättring i förhållandena, som i det nuvarande läget är möjlig och inom det nya Europa, som kommer att framstå efter fredsslutet, förvisso nödvändig.

Förutsättningen för Sverige att kunna rykta sitt allt överskuggande svenska och nordiska värv är emellertid att det kan handhavas på sätt och under former, som äro tidens. Det kan svårligen bliva onyanserade uttrycksmedel, angivna av en högröstad folkopinion, som bliva ledande i fråga om vare sig framgångssättet eller vägarna. Arbetet måste vara diplomatiskt, i vissa betydelse-

fulla avseenden måste det bära prägeln av den »Kleinkunst», som försmår de grova verktygen men väcker förtroende genom sitt redbara arbete. Det måste uppbäras av en good will, som i nuvarande läge väl kan anses vara för handen, men som kan spolieras.

Det är nödvändigt, att den svenska allmänheten har sin ställning och uppgift fullt klar för sig. I fråga om det tonläge, som ansetts lämpligt intaga vid bedömandet av utländska företeelser, har vår press sedan krigsutbrottet undergått en avgjord förbättring. De invanda fria kommentarerna av dagens händelser i den grundfasta förvissningen att här i landet allt kunde fritt och utan återverkan yttras, här »bleib's doch bei alten», beteckna nog ett förgånget skede. Men i själva pressarbetets natur ligga tendenser, som blott genom oavlatligt och målmedvetet arbete kunna bekämpas.

Pressen söker träffa stämningarna hos sin läsekrets och ingenting är naturligare om den vill nå dem. Härförutan kunna de tankegångar, den vill fullfölja, lätt komma att förtona i det blå. Att pressen härvid tolkar de livsvärden, som uppbära vårt folks kultur, är dess uppgift. Det är emellertid uppenbart att ett riksvårdande arbete kan komma att försvåras, om den genom sitt sätt att kommentera dagshändelserna ger ett intryck av motsättningar mellan regeringens inställning och den allmänna opinionen. Vill vårt land vidmakthålla en välvillig atmosfär på alla de håll, där regeringen söker och måste söka kontakt för bevakande av rikets intressen, måste den hava bakom sig en press, som genom sin verksamhet icke kan beskyllas att försvåra en lidelsefri diskussion mellan de ansvariga parterna.

Gent emot dessa tankegångar åberopas ofta ett yttrande av den schweiziske utrikesministern Motta, »att ett lands neutralitet bestämmas av dess regerings och icke av dess medborgares hållning». Denna synpunkt är naturligtvis rättsligt bindande och därför ägnad att utåt hävdas av en regering i ett land med en fri press. Dess faktiska realitet är emellertid mera oviss. Är det alldeles säkert att den också erkännes med samma bindande verkan av länder, där pressfrihet icke längre existerar? Förvisso icke och knappast icke heller i andra länder. Pressens hållning observeras över allt och i grunden vore det ju ett klart underkännande av den tredje statsmaktens betydelse, om det ansåges möjligt att betrakta pressens hållning som en nullitet. Varje regeringspolitik mister i styrka även utåt i den mån man inom landets press markerar mer eller mindre nyanserade avvikelser.

Det är ofrånkomligt att den allmänna bild, som man utifrån

skapar sig av ett land, där pressfrihet råder, bildas just av pressuttalandena. På deras tendens, särskilt om denna visar sig mera kompakt, dömes också landet självt; ja t. o. m. den regering, som man erkänner som oantastligt korrekt i sitt förhållande, får i motkontrahenternas uppfattning lätt sin ställning en smula undergrävd, om icke i pressen återfinnas liknande tankegångar som dem regeringen själv fullföljer i sin politik.

Anledningen härtill är icke svår att finna. Mera tydliga motsättningar mellan den allmänna opinionens utslag, sådana de förekomma i pressen, och regeringspolitikens inställning kunna lätt föranleda tvekan om soliditeten i den bas, som bär upp denna politik. Man har i detta avseende hänvisat till den jugoslaviska statsvälvaingen. En logisk förklaring ligger alltså i en naturlig, om också för vårt land fullkomligt oberättigad oro för den följda neutralitetspolitikens verkliga underlag på grund av farhågor för bristande överensstämmelse mellan regeringshållningen och den allmänna opinionen.

Pressens medverkan är därför i hög grad av nöden för en lösning av de uppgifter, som i dessa tider ställa fram sig för vårt folk. I stort sett har den väl här i landet villigt lämnats, men det synes som om man ej på alla håll fullt klargjort för sig, vilken tillgång en regering i ett demokratiskt land äger, om den i ett positivt handlande i frågor, där meningsskiljaktigheterna aldrig röra målet och kanske i själva verket icke ens medlen, kan uppvisa stöd av en press, som genom sin allmänna hållning underlättar dess politik. Det finnes trots allt en strömning i vårt land, förvisso icke allt för stark, vilken som ovärdiga bojar avvisar även de mest lojala försök att vinna pressens medverkan till en rikspolitik, som obunden av ideologiska sympatier och motsättningar vill fullfölja svenska riksvärdande uppgifter. Med den iver, som påminner om vakthållningen kring »den svenska friheten» under frihetstidens slutskede, avböjer man principiellt att låta sig på någon punkt bindas. En dylik uppfattning, hävdad till det yttersta, kan icke undgå att uppväcka en motrörelse, som i yttrande- och tryckfrihet icke vill se några värden utan endast faror. En strid härom må vi önska vårt land förskonad från. Må vi då också som fullt aktuella även i dagens situation erkänna följande ord av Harald Hjärne, som även var Johan Gabriel Richerts dotterson: »Vi leva i allvarliga tider, och i ett fritt land höves det ej medborgarna att kasta på regeringen ensam bördan att hävda vår så ofta betonade neutralitetspolitik.»